

Toen omstreeks die tijd de operatieplannen werden opgesteld waarmee de staatsbegroting-'41 rekening moest houden, werd er van uitgegaan dat Japan in oorlog zou geraken met de Verenigde Staten, het Britse Rijk en Nederland en dat in die oorlog in eerste instantie Hongkong, de Amerikaanse eilanden Goeam en Wake (zie kaart XI op de pag.'s 706-707), de Philippijnen, Malakka, Brits-Borneo en Nederlands-Indië bezet zouden worden. Wat Nederlands-Indië betrof, hielden de door leger en vloot opgestelde plannen in, dat Java en het zuiden van Sumatra (dáár lagen de belangrijkste aardolie-installaties) door het Japanse leger bezet zouden worden en Nederlands-Borneo en Celebes door de Japanse vloot. Leger en vloot besloten óók dat, voordat het tot oorlog met de Verenigde Staten, het Britse Rijk en Nederland zou komen, strategische punten in de zuidelijke helft van Frans-Indo-China en in Thailand zouden worden bezet. Begin december gelastte het legerhoofdkwartier dat drie tot het Zuid-China-leger behorende divisies een speciale training moesten gaan volgen voor operaties in tropische gebieden, midden december kregen alle bevelhebbers in China en op Formosa opdracht, voor de operaties in de *Nanjo* gedetailleerde plannen uit te werken, en in januari '41 werd een begin gemaakt met de luchtverkenning van de oostkust van Malakka en gaf het departement van oorlog opdracht, het militaire bankpapier te gaan drukken dat de troepen bij hun operaties bij zich moesten hebben.

Jamamoto was niet de enige Japanse vlagofficier die in hoge mate betwijfelde of het verstandig was, oorlog met de Verenigde Staten te zoeken – in kringen van de Japanse marine werd in de eerste maanden van '41 (Engeland hield stand!) de juistheid van de in '40 uitgestippelde beleidslijn meer en meer in twijfel getrokken. Er volgde nieuw overleg tussen de leger- en vlootafdelingen van het Grote Hoofdkwartier en hieruit resulteerde op 17 april '41 een document dat de plaats moest innemen van het in juli '40 opgesteld memorandum 'Schets van de belangrijkste beginselen om de veranderde internationale situatie op te vangen'. Het nieuwe stuk, 'Schets van het beleid met betrekking tot de *Nanjo*', kwam in zoverre aan de door de marine geopperde bezwaren tegemoet dat nu verklaard werd dat de oorlog met de Verenigde Staten alleen dan moest worden aangegaan wanneer Japans 'zelfbehoud en zelfverdediging' op het spel stonden.¹ Dit accoord, waaromtrent buiten het Grote Hoofdkwartier niemand in kennis werd gesteld (geen der ministers kreeg het stuk te lezen), werd door het legerhoofdkwartier aldus

¹ A.v., p. 295.